

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ГЕОГРАФІЇ

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

директор Інституту географії
НАН України, член-кореспондент
НАН України
Маруняк Є.О.

липень 2021 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

**Методичні основи організації наукових досліджень
за спеціальністю «Науки про Землю»**

(назва навчальної дисципліни)

рівень підготовки доктор філософії

(назва освітнього рівня)

галузі знань 10 Природничі науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 103 Науки про Землю

(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом СВ 08

Київ-2021

Розробник програми: старший науковий співробітник, кандидат географічних наук Покляцький С.А.

Рецензенти: - доцент кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор географічних наук Костащук І.І.
- провідний науковий співробітник Інституту географії НАН України, доктор географічних наук Гукалова І.В.

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту географії НАН України
« 14 » липня 2021 р., протокол № 11

**Методичні основи організації наукових досліджень
за спеціальністю «Науки про Землю»**

назва дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 10 Природничі науки (шифр, назва)	Кількість кредитів – 3 ЄКТС	<i>Методи навчання</i>
Напрямок підготовки (код, назва) 103 Науки про Землю	Загальна кількість годин - 90	<u>Лекції із застосуванням мультимедійних засобів навчання. Семінарські заняття</u>
Освітній рівень доктор філософії	Лекції: 18	
Статус дисципліни (Нормативна/вибіркова) вибіркова	Семінарські заняття: 22	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2	-	
Семестр IV	-	<i>Форми поточного контролю</i>
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 години - самостійна робота: 4 години	Індивідуальна робота:	<u>Модульна контрольна робота</u>
<i>Мова навчання – українська</i>	-	
<i>Передумови навчання</i> Філософія науки та культури	Самостійна робота:	<i>Форма підсумкового контролю</i>
	50	<u>Залік</u>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
	2/3	

Предмет вивчення навчальної дисципліни: предметом вивчення навчальної дисципліни є методичні основи організації наукових досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки: «Геоінформаційне картографування», «Основи збалансованого розвитку регіонів», «Територіальна організація суспільства в Україні».

Мета і завдання навчальної дисципліни: сформулювати в аспірантів уявлення про раціональне ведення і організації наукової праці. Аспірант повинен знати: сучасні напрями географічних досліджень, актуальні об'єкти та предмети досліджень в географії, а також методи наукового пізнання та методологічні підходи. Аспірант повинен навчитися: збирати і формувати бази даних, візуалізувати дані, писати коректні наукові тексти, оформлювати

якісні презентації, оптимізувати розподіл часу під час навчання. *Основними завданнями* вивчення дисципліни є:

- сформувані знання про «науковий тайм менеджмент» (підходи до оптимального розподілу часу);
- навчити формувати бази даних (пошук, збір, обробка, аналіз);
- оволодіти навичками побудови мультимедійних презентацій (вибір сервісної платформи, структура та тонкощі оформлення);
- закріпити знання про коректне написання наукових текстів (чіткість, грамотність та лаконічність);
- дати уявлення про способи візуалізації даних (моделі, алгоритми, графіки, таблиці, діаграми, карти);
- підготовувати до публічних виступів (дебати, вміння вести наукову дискусію та сприйняття критики).

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати</i> сучасні напрями географічних досліджень; актуальні об'єкти та предмети географічних досліджень.</p> <p><i>Вміти</i> формувати бази даних (пошук, збір та обробка); будувати наукові мультимедійні презентації (сервісна платформа, структура та тонкої оформлення).</p>	<p>Загальнопрофесійні – з базових знань та розумінь про основи соціальної філософії, що сприятиме формуванню і розумінню загальносвітових закономірностей і процесів.</p>
2.	<p><i>Знати</i> методи наукового пізнання та методологічні підходи в географії.</p> <p><i>Вміти</i> готувати доповіді для публічних виступів (чіткість, грамотність та лаконічність); візуалізувати наукові дані (побудова моделей, таблиць, діаграм та графіків).</p>	<p>Спеціально-професійні – з комплексних знань про сучасну географічну науку, що розвиватиме критичне мислення і вміння ним користуватися; з усної та письмової комунікації державною та іноземними мовами та самостійного пошуку, збору та обробки даних.</p>

3.	<p><i>Знати</i> як створювати коректні і цікаві наукові тексти (науковий стиль написання, цитування та ін.). <i>Вміти</i> володіти навичками, які необхідні сучасному науковцю-географу для розвитку науки (використання та застосування різноманітної програмної продукції) та створення географічних знань.</p>	<p>Науково-дослідницькі – з навичок створення наукових текстів, візуалізації даних та побудови мультимедійних презентацій (для формування конкурентоспроможного наукового середовища); з вмінь пошуку та аналізу інформації, а також ораторських здібностей (для реалізації особистісних і сучасних соціально-економічних цілей); з вище вказаних вмінь і навичок (сприятиме написанню та захисту дисертації, а також буде солідною платформою для побудови наукової кар'єри.</p>
----	---	--

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота
		Лекції	Семі- нарські написки	Лабора- торні	
Модуль 1. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГЕОГРАФІЯ»					
Тема 1. Підготовка докторів філософії (Ph.D.): місце і значення даної форми навчання в житті суспільства.	5	2	3	–	6
Тема 2. Географічні дослідження: актуальні об'єкти та предмети досліджень. Методи наукового пізнання та методологічні підходи.	5	2	3	–	6
Тема 3. «Науковий тайм-менеджмент»: оптимізація розподілу власного часу на написання та захист дисертації.	5	2	3	–	6
Тема 4. Особистісний розвиток науковця: від конференцій та літніх шкіл до стипендіальних програм та грантів.	5	2	3	–	6
Тема 5. Збір географічних матеріалів: формування баз даних та програмне забезпечення.	5	3	2	–	6
Тема 6. Візуалізація даних – створення інфографічної продукції. Побудова моделей, графіків, діаграм, таблиць.	5	2	3	–	7
Тема 7. Мультимедійна презентація – основні постулати для побудови. Публічні виступи як мистецтво: чіткість, грамотність та лаконічність викладу думок.	5	2	3	–	7
Тема 8. Підготовка наукових текстів – написання та виклад матеріалу. Підготовка публікацій до друку: основні тонкощі та наукова етика.	5	3	2	–	6
Разом за змістовим модулем 1	40	18	22	–	50
Разом: 90	40	18	22	–	50

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Модуль 1. Модуль 1. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГЕОГРАФІЯ»	90	16
1.1.	Тема 1. Підготовка докторів філософії (Ph.D.): місце і значення даної форми навчання в житті суспільства. Історичний екскурс до даної форми навчання. Сучасні вимоги до майбутніх докторів філософії (Ph.D.). Географія в житті суспільства. Діяльність географічної спільноти. Майбутні перспективи для «кандидатів географічних наук» (наукові, освітні та ін.).	11	2
1.2.	Тема 2. Географічні дослідження: актуальні об'єкти та предмети досліджень. Методи наукового пізнання та методологічні підходи. Сучасні актуальні географічні напрями: питання вибору об'єкту та предмету досліджень. Загально-філософські теорії. Концепції та парадигми. Закони та закономірності. Загальнонаукові методи досліджень. Конкретно-наукові та міждисциплінарні методи. Географічні методи досліджень.	11	2
1.3.	Тема 3. «Науковий тайм-менеджмент»: оптимізація розподілу власного часу на написання та захист дисертації. Підготовка індивідуальних та робочих планів. Як вірно розподілити відведений час на навчання? Організація робочого простору на комп'ютері. Оптимальні підходи до збереження даних протягом навчання в аспірантурі (тексти, картографічний матеріал, тези, статті та інші матеріали).	11	2
1.4	Тема 4. Особистісний розвиток науковця: від конференцій та літніх шкіл до стипендіальних програм та грантів. Моніторинг географічних та міждисциплінарних наукових заходів. Важливість участі в конференціях, семінарах, круглих столах, з'їздах, фестивалях науки та виставках. Пошук грантів та стажувань (<i>Erasmus+</i> , <i>Горизонт 2020</i> , <i>Національний фонд досліджень України</i> ,	11	2

	<p><i>Goethe-Institut, Institut Francais та ін.</i>). Можливості участі в літніх школах та стипендіальних програмах. Вивчення іноземних мов. Робота з програмними продуктами, які важливі для наукової діяльності географа (<i>ArcGIS, MapInfo, Adobe Illustrator та ін.</i>).</p>		
1.5	<p>Тема 5. Збір географічних матеріалів: формування баз даних та програмне забезпечення.</p> <p>Формування літературних джерел (<i>Бібліотека Інституту географії НАН України, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека України, Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська Академія» та ін.</i>). Освітні коворкінги та хаби («<i>Лунотека</i>», «<i>Білий простір</i>» та ін.). Користування електронними бібліотеками і базами даних (<i>Scopus, Web of Science та ін.</i>). Робота з фондами та статистичними управліннями (<i>обласні, медичні та ін.</i>). Співпраця з різноманітними Міністерствами та організаціями. Робота в Excel, Access, Database та ін.</p>	11	2
1.6	<p>Тема 6. Візуалізація даних: інфографіка. Побудова моделей, графіків, діаграм, таблиць.</p> <p>Інфографіка як інструментарій в географічних дослідженнях. Проблема подачі наукових знань та інформації. Візуалізація ідей крізь призму даних, інформації та знань. Інструменти для візуалізації. Побудова таблиць, моделей, діаграм та графіків.</p>	12	2
1.7	<p>Тема 7. Мультимедійна презентація – основні постулати для побудови. Публічні виступи як мистецтво: чіткість, грамотність та лаконічність викладу думок.</p> <p>Презентація як одна з ключових форм представлення матеріалів. Вибір сервісної платформи (<i>PowerPoint, Prezi, Keynote та ін.</i>). Тонкощі оформлення наукових презентацій. Ораторське мистецтво – чіткість, грамотність та лаконічність викладу думок. Дебати та вміння ведення дискусії. Сприйняття конструктивної критики.</p>	12	2

1.8	<p>Тема 8. Підготовка наукових текстів – написання та виклад матеріалу. Підготовка публікацій до друку: основні тонкощі та наукова етика.</p> <p>Українські та зарубіжні фахові видання. Наукометричні бази даних та індекси цитувань. Основні вимоги до публікацій. Мова і стиль написання. Науковий та публіцистичний стилі статті: всі за і проти. Оформлення цитувань як елемент наукової етики. Як писати цікаві статті?</p>	11	2
-----	--	----	---

4.2. Плани семінарських занять

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

ТЕМА: Підготовка докторів філософії –сучасні українські та світові реалії

ПЛАН

Теоретичні питання, що виносяться на обговорення аудиторії:

1. Що таке аспірантура?
2. Зародження та формування підготовки докторів філософії.
3. Особливості підготовки докторів філософії.
4. Світові підходи та погляди на підготовку докторів філософії.

Додаткові факультативні завдання:

1. Азійська система поглядів на підготовку докторів філософії (Китай, Сінгапур, Південна Корея, Індія, В'єтнам, ОАЕ, Саудівська Аравія та ін.).
2. Південноамериканська модель підготовки докторів філософії (Бразилія, Аргентина та ін.)

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про вищу освіту» ERL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.01.2020).
2. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти – Досягнення цілей», м. Берген, 19-20 травня 2005 р. ERL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576 (дата звернення: 01.01.2020).
3. Козловський Ю.М. Інтегративний підхід до підготовки майбутніх докторів філософії у галузі наук про освіту. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Військова освіта 1 (41), 2020 100 (Запоріжжя, 5-6 жовтня 2017 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2017. С. 143-145.
4. Таланова Ж.В. Докторська підготовка у світі та Україні: монографія / Ж.В. Таланова. – К.: Міленіум, 2010. – 476 с.
5. Щипанський П.В. Корецький А.А., Капосльоз Г.В., Зайцев М.М. Організація підготовки докторів філософії у країнах Європейського союзу та Україні: стан, тенденції, перспективи. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. 2018. № 2 (63). С. 136-142.

6. Регейло І.Ю. Підготовка фахівців за докторськими програмами у США / І.Ю. Регейло // Неперервна про- фесійна освіта: теорія і практика. – 2011. – Вип. 1. – С. 116–121.

4.3. Організація самостійної роботи аспірантів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	<i>Підготовка докторів філософії (Ph.D.): місце і значення даної форми навчання в житті суспільства</i>	6	Коротка доповідь на тему «Я і моє майбутнє в науці»
2	<i>Географічні дослідження: актуальні об'єкти та предмети досліджень. Методи наукового пізнання та методологічні підходи</i>	6	Реферат
3	<i>«Науковий тайм-менеджмент»: оптимізація розподілу власного часу на написання та захист дисертації</i>	6	Деталізований індивідуальний план по підготовці дисертаційного дослідження на 3-4 рік навчання
4	<i>Особистісний розвиток науковця: від конференцій та літніх шкіл до стипендіальних програм та грантів</i>	6	Подача заявки на вибір з теми дисертаційного дослідження: літня школа, грант, стипендіальна програма
5	<i>Збір географічних матеріалів: формування баз даних та програмне забезпечення</i>	6	Підготовка пілотної версії однієї з баз даних по дисертаційній роботі
6	<i>Візуалізація даних: інфографіка. Побудова моделей, графіків, діаграм, таблиць</i>	7	Підготовка інфографічного матеріалу для дисертаційного дослідження (3 рисунка)
7	<i>Мультимедійна презентація – основні постулати для побудови. Публічні виступи як мистецтво: чіткість, грамотність та лаконічність викладу думок</i>	7	Виступ з мультимедійною презентацією на одному з наукових заходів
8	<i>Підготовка наукових текстів – написання та виклад матеріалу. Підготовка публікацій до друку: основні тонкощі та наукова етика</i>	6	Опублікування наукової праці (стаття/тези)
Разом		50	

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Гужва О. О. Що потрібно знати про плагиат: Посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» [Електронний ресурс] Режим доступу до даних: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf
2. Нэнси Дуарте. Slide:ology. Искусство создания выдающихся презентаций / Нэнси Дуарте // пер. с англ. Е. Смирнова. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. – 288 с.
3. Яу Н. Искусство визуализации в бизнесе. Как представить сложную информацию простыми образами / Нейтан Яу, пер. с англ. Светланы Кировой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 352 с.
4. Наумовець А.Г. Ви і Ваша аудиторія. – К.: Академперіодика, 2010. – 64 с.
5. Елена Тихомирова. Слайды, которые украшают мысли / Офіційний сайт Zillion - [Електронний ресурс] Режим доступу до статті: <http://zillion.net/ru/blog/46/slaidy-kotoryie-ukrashaiut-mysli-3-prostykh-pravila-oformleniia-priezientatsii-ot-ielieny-tikhomirovoi>
6. Умберто Эко. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / Пер. с ит. Е. Костюкович. – М. Книжный дом «Университет», 2003. – 2 изд. – 240 с.

V. Контроль якості знань аспірантів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни **«Методичні основи організації наукових досліджень за спеціальністю «географія»** здійснюється за модульно-рейтинговою системою, що передбачає контроль знань аспірантів з одного модуля. Оцінювання відбувається за трьома формами контролю: **контроль самостійної (індивідуальної) роботи, модульний контроль, залік (співбесіда).**

Контроль самостійної (індивідуальної) роботи: базується на освітньо-науковій діяльності аспіранта.

Модульний контроль: контрольна робота, що є набором тестових завдань. За модульний контроль аспірант має можливість набрати до 30 балів.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Формою підсумкового контролю є залік.

Питання до заліку

1. «Аспірантура» як форма навчання.
2. Сучасні вимоги до майбутніх докторів філософії (Ph.D.).
3. Географія в житті суспільства.
4. Діяльність географічної спільноти.
5. Майбутні перспективи для «кандидатів географічних наук».
6. Актуальні географічні об'єкти досліджень.
7. Актуальні географічні предмети досліджень.

8. Актуальні завдання перед географією.
9. Основні загально-філософські теорії.
10. Основні концепції та парадигми.
11. Основні закони та закономірності.
12. Загальнонаукові методи досліджень.
13. Конкретно-наукові та міждисциплінарні методи.
14. Географічні методи досліджень.
15. Підготовка індивідуальних та робочих планів.
16. Як вірно розподілити відведений час на навчання?
17. Організація робочого простору на комп'ютері.
18. Оптимальні підходи до збереження даних протягом навчання в аспірантурі.
19. Моніторинг географічних та міждисциплінарних наукових заходів.
20. Пошук грантів та стажувань: основні ресурси.
21. Стипендіальні програми та літні школи: основні ресурси для пошуку.
22. Вивчення іноземних мов: особливості використання.
23. Робота з програмними продуктами: ArcGIS.
24. Робота з програмними продуктами: MapInfo.
25. Робота з програмними продуктами: Adobe Illustrator.
26. Формування літературних джерел.
27. Бібліотечні фонди України для географів.
28. Освітні коворкінги та хаби.
29. Користування електронними бібліотеками та базами даних Scopus/Web of Science.
30. Робота зі статистичними даними: Excel.
31. Робота зі статистичними даними: Access.
32. Робота зі статистичними даними: Database.
33. Основні джерела статистичної інформації «географа».
34. Офіційні запити щодо отримання статистичних даних.
35. Інфографіка як інструментарій в географічних дослідженнях.
36. Проблеми подачі наукових знань та інформації.
37. Візуалізація ідей крізь призму даних, інформації та знань.
38. Інструменти для візуалізації.
39. Побудови таблиць, моделей, діграм та графіків.
40. Презентація як одна з ключових форм представлення матеріалів.
41. Вибір сервісної платформи для побудови презентації.
42. Тонкощі оформлення презентації.
43. Ключові елементи презентації.

44. Ораторське мистецтво – чіткість, грамотність та лаконічність викладу думок.
45. Дебати та вміння ведення дискусії.
46. Сприйняття конструктивної критики.
47. Українські фахові видання.
48. Зарубіжні фахові видання.
49. Наукометричні бази даних.
50. Індокси цитувань – що це?
51. Основні види публікацій: тези та статті.
52. Основні вимоги до публікацій.
53. Мова і стиль написання публікацій.
54. Науковий та публіцистичний стиль статті.
55. Оформлення цитувань.
56. Як писати цікаві статті.
57. Для чого необхідні «тези»?
58. Оформлення списку літератури.
59. Що таке плагіат?
60. Академічна доброчесність.

5.3. Критерії оцінювання знань аспірантів

Критерії оцінювання кожного із питань, що виносяться на залік

Рівень знань	Оцінка за 100-бальною шкалою	Критерії оцінювання відповіді
Відмінний рівень	90 – 100 (A)	<p>Відповідь аспіранта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - містить повний, розгорнутий, правильний виклад матеріалу з поставленого питання; - демонструє знання основних понять і категорій та взаємозв'язок між ними, правильне розуміння змісту основних теоретичних положень; - вказує на вміння давати змістовний та логічний аналіз матеріалу з поставленого питання; - демонструє знання різних наукових концепцій та підходів щодо певної науково-теоретичної чи науково-практичної проблеми, пов'язаної з поставленим питанням; - доводить здатність робити власні висновки в разі неоднозначності, спірного чи проблемного характеру поставленого питання чи проблеми.

Високий рівень	80 – 89 (B)	<p>Аспірант дав досить змістовну відповідь на поставлене питання, проте вона містить наступні недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недостатня повнота, незначні неточності чи прогалини при поясненні того чи іншого аспекту питання; - недостатньо детально розкритий предмет запитання, а основні поняття носять тезисний характер.
Добрий рівень	70 -79 (C)	<p>Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився незначних помилок змістовного характеру, або ж при оформленні відповіді на питання, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відтворення основних понять поверхневе, не виокремлено взаємозв'язки; - окремі формулювання є нечіткими; - відповідь містить інформацію, що не стосується змісту екзаменаційного питання.
Задовільний рівень	65 – 69 (D)	<p>Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився суттєвих помилок як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст відповіді свідчить про прогалини в знаннях з відповідного питання, або ж про неправильне розуміння окремих аспектів поставленого питання; - відповідь викладено недостатньо аргументовано, або ж з порушенням правил логіки при викладі матеріалу.
Достатній рівень	60 – 64 (E)	<p>Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився грубих помилок як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відповідь не містить аналізу проблемних аспектів поставленого питання, свідчить про недостатню обізнаність з основними науковими теоріями і концепціями, що стосуються відповідного питання; - обґрунтування відповіді до ситуаційного завдання є слабо аргументованим, або ж в окремих аспектах є алогічним.

Недостатній рівень	35 – 59 (FX)	Аспірант володіє лише частиною навчального матеріалу, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - поверхнево і фрагментарно дає відповідь на екзаменаційне питання; - відповіді на деякі питання відсутні; - відповідь не має логічної послідовності, відсутні взаємозв'язки змістовного характеру.
Незадовільний рівень	0 – 34 (F)	Аспірант не має відповіді на екзаменаційне питання, або ж його відповідь є неправильною, тобто містить грубі змістовні помилки щодо принципових аспектів поставленого питання. Відсутня аргументація, або ж вона є безсистемною та алогічною.

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Постанова Кабінету Міністрів [Електронний ресурс] Режим доступу до даних: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>

2. Д. Желязны. Говори на языке диаграмм: Пособие по визуальным коммуникациям для руководителей / Пер. с англ. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2004. – 220 с.

3. Яу Н. Искусство визуализации в бизнесе. Как представить сложную информацию простыми образами / Нейтан Яу, пер. с англ. Светланы Кировой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 352 с.

4. Уэйншенк С. 100 главных принципов дизайна. – СПб.: Питер, 2012. – 272 с.: ил.

5. Кузин Ф.А. Кандидатская диссертация. Методика написания, правила оформления и порядок защиты. Практическое пособие для аспирантов и соискателей ученой степени. – 2-е изд. – М.: «Ось-89», 1998. – 208 с.

6. Умберто Эко. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / Пер. с ит. Е. Костюкович. – М. Книжный дом «Университет», 2003. – 2 изд. – 240 с.

7. Гужва О. О. Що потрібно знати про плагіат: Посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» [Електронний ресурс] Режим доступу до даних: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf

8. Ильяхов М. Пиши, сокращай: Как создавать сильный текст / Максим Ильяхов, Людмила Сарычева. – 2-е изд. – М.: АП, 2017. – 440 с., ил.

9. Підготовка докторів філософії (PhD) у Запорізькому національному університеті: навчально-методичний посібник / В.І. Меньяло та ін. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 152 с.

10. Нэнси Дуарте. Slide:ology. Искусство создания выдающихся презентаций / Нэнси Дуарте // пер. с англ. Е. Смирнова. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. – 288 с.

11. Сурмін Ю.П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посібник. – К.: НАДУ, 2008. – 184 с.
12. Наумовець А.Г. Ви і Ваша аудиторія. – К.: Академперіодика, 2010. – 64 с.
13. Онищенко М. Презентація як засіб відтворення ідеї / М. Онищенко // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії : Збірник наукових праць. – Вип. 26. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – С. 43 – 46.
14. Сухович Г.А. Рекомендації щодо оформлення мультимедійних презентацій [Електронний ресурс] / Сухович Г.А. // Рекомендації щодо організації науково-дослідницької діяльності. – Режим доступу до даних: http://man.gov.ua/upload/activities/Master-klass/Yunomu%20doslidnyku/Rekomend_multimed.PDF
15. Каптерев А. Мастерство презентаций. Как создавать презентации, которые когут изменить мир / Алексей Каптерев; пер. с англ. С. Кировой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2012. – 336 с.
16. Желязны Д. Бизнес-презентация: Руководство по подготовке и проведению / Пер. с англ. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2004. – 144 с.
17. Рейнольдс Гарр. Презентация в стиле дзен: основы дизайна для тех, кто хочет выступать лучше / Гарр Рейнольдс; пер. с англ. Иделли Айзятуловой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2015. – 288 с.
18. Лазарев Д. Копроративная презентация: Как продать идею за 10 слайдов / Д. Лазарев. – М. Альпина Паблицер, 2012. – 304 с.
19. Галло К. іПрезентация. Уроки убеждения от лидера Apple Стива Джобса / Кармин Галло; пер. с англ. Михаила Фербера. – М. Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 224 с.
20. Колос К.Р. Proshowproduser як засіб створення мультимедійних презентацій для підтримки навчально-пізнавального процесу в закладі післядипломної педагогічної освіти / Колос К.Р. // Комп'ютер у школі та сім'ї № 4, 2013 – С. 25 -29.
21. Микулик Павел. О презентациях... / Офіційний сайт Slideshare - [Електронний ресурс] Режим доступу до статті: <http://www.slideshare.net/vit26/ss-12824709>
22. Елена Тихомирова. Слайды, которые украшают мысли / Офіційний сайт Zillion - [Електронний ресурс] Режим доступу до статті: <http://zillion.net/ru/blog/46/slaidy-kotoryie-ukrashaiut-mysli-3-prostykh-pravila-oformlieniia-priezientsii-ot-ielieny-tikhomirovoi>

Допоміжні

1. Шевченко І.А. Використання мультимедійних презентацій як сучасного засобу навчання в системі післядипломної освіти / Шевченко І.А. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 1. – С. 23 – 26.
2. Синиця М. О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 418 – 438.
3. Козак Т.М. Інтенсифікація лекцій у вищій школі засобами мультимедійних презентацій [Електронний ресурс] / Козак Т.М. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №2 (28). – 11 с. – Режим доступу до статті: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/651/486>